

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. I, БР. 1
ШТИП, 2016

VOL. I, NO 1
STIP, 2016

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. I, Бр. 1
Штип, 2016**

**Vol. I, No 1
Stip, 2016**

ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Marija Leontik (Turkish language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice per year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

- 11** ПРЕДГОВОР
Проф. д-р Виолета Димова, прв декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD
Prof. Violeta Dimova, the first Dean of the Faculty of Philology in Stip

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15** **Marija Kusevska**
DESCRIBING SPEECH ACTS FROM CROSS-CULTURAL
AND INTERLANGUAGE PERSPECTIVE
- 27** **Costanza Geddes da Filicaia**
“TIRINNANZI” O “TYRYNNANZY”? IL *GIORNALINO DI GIAN
BURRASCA* E LA GRAFFIANTE IRONIA ONOMASTICA DI LUIGI
BERTELLI
Costanza Geddes da Filicaia
“TIRINNANZI” OR “TYRYNNANZY”? THE *GIORNALINO DI GIAN
BURRASCA* AND LUIGI BERTELLI’S MORDANT IRONY ON NAMES
- 37** **Paolo Orrù**
STRATEGIE DISCORATIVE DELL’INFORMAZIONE TELEVISIVA NEL
DISCORSO SULLE MIGRAZIONI, ALCUNI APPUNTI LINGUISTICI
SUL CASO ITALIANO
Paolo Orrù
DISCOURSIIVE STRATEGIES OF THE TV INFORMATION IN THE
DISCOURSE ABOUT MIGRATIONS, SOME LINGUISTIC POINTS
REGARDING THE ITALIAN CASE
- 53** **Марија Гркова**
ОСВРТ КОН УСВОЈУВАЊЕТО НА ГРАМАТИЧКИТЕ КАТЕГОРИИ
КАЈ ИМЕНКИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ
Marija Grkova
REVIEW OF THE ACQUISITION OF THE GRAMMATICAL CATEGORIES
OF NOUNS IN MACEDONIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 67** **Марија Ѓорѓиева-Димова**
ИНТЕРПРЕТАТИВНИ ОСЦИЛАЦИИ МЕЃУ ТЕКСТОТ И КОНТЕКСТОТ
Marija Gjorgjieva Dimova
INTERPRETATIVE OSCILLATIONS BETWEEN TEXT AND CONTEXT

- 81 Весна Мојсова-Чепишевска**
 КУЛТУРНАТА ДРУГОСТ НИЗ „ТЕЧНИОТ ГОВОР“ НА ПОЕТСКИОТ
 ЗБОР И ФОТОГРАФИЈАТА
 Vesna Mojsova Chepishevskа
 THE CULTURAL DIFFERENCE THROUGH “THE FLUENT SPEECH” OF
 THE POETIC WORD AND PHOTOGRAPHY
- 93 Ивица Максимовски**
 СЕМАНТИКАТА И СИМБОЛИКАТА
 ВО „ЛОША ТЕТКА И ДРУГИ РАСКАЗИ“ ОД КОВИЛОСКИ
 Ivica Maksimovski
 SEMANTICS AND SYMBOLISM
 IN “BAD AUNT AND OTHER SHORT STORIES” BY KOVILOSKI
- 101 Nazlı Rânâ Gürel**
 NECİP FAZIL KISAKÜREK’İN BİR ADAM YARATMA
 ADLI PİYESİNDE ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR
 Nazlı Rana Gurel
 CRITICAL APPROACH FOR ‘TO CREATE A MAN’ BY NECİP FAZIL
- 109 Ivona Stojanovska**
 BAHRÎ VE DİVANI
 Ivona Stojanovska
 BAHRI AND HIS DIVAN
- 119 Славчо Ковилоски**
 ЗАПИСИТЕ НА КУЗМАН ШАПКАРЕВ ЗА МАШКО-ЖЕНСКИТЕ
 ОДНОСИ И МАКЕДОНСКОТО ОБИЧАЈНО ПРАВО
 Slavcho Koviloski
 KUZMAN SHAPKAREV’S RECORDS OF MALE-FEMALE RELATIONS
 AND MACEDONIAN CUSTOMARY LAW
- 127 Луси Караниколова-Чочоровска**
 СУДБИНСКАТА ЕНЕРГИЈА НА ПОЕТСКАТА РЕЧ (ЗА ПОЕТСКАТА
 СУДБИНА НА ГАНЕ ТОДОРОВСКИ, АТАНАС ВАНГЕЛОВ И ТОДОР
 ЧАЛОВСКИ)
 Lusi Karanikolova-Chochorovska
 THE DESTINAL ENERGY OF THE POETIC WORD (FOR THE POETIC
 DESTINY OF GANE TODOROVSKI, ATANAS VANGELOV AND TODOR
 CHALOVSKI)
- 135 Miruna Craciunescu**
 RÉACTIVATION D’UN IMAGINAIRE DU XVIIIE SIÈCLE DANS LES
ILLUSIONS PERDUES D’HONORÉ DE BALZAC
 Miruna Craciunescu
 IN SEARCH OF A COLLECTIVE IMAGINARY OF THE 18TH CENTURY IN
 BALZAC’S *LOST ILLUSIONS*

149 Eva Gjorgjievska
MARCEL PROUST ET LES PERSONNAGES JUIFS DANS *ALA RECHERCHE DU TEMPS PERDU*
Eva Gjorgjievska
MARCEL PROUST AND THE CHARACTERS OF JEWS IN THE NOVEL *IN SEARCH OF LOST TIME*

161 Искра Тасевска Хаџи-Бошкова
БИОГРАФИЈАТА НА КУЗМАН ШАПКАРЕВ ВО СВЕТЛИНАТА НА БИОГРАФСКИТЕ ДИСКУРСИ
Iskra Tasevska Hadji Boshkova
KUZMAN SHAPKAREV'S BIOGRAPHY IN THE CONTEXT OF BIOGRAPHICAL DISCOURSES

КУЛТУРА / CULTURE

173 Diego Poli
MATTHEW RICCI - LI MADOU: A DIALOGUE ACROSS CULTURES

185 Петар Намичев, Екатерина Намичева
ТРАНСФОРМАЦИЈА НА КУЛТУРНАТА МЕМОРИЈА ПРЕКУ ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА ВО МАКЕДОНИЈА
Petar Namicev, Ekaterina Namiceva
THE TRANSFORMATION OF CULTURAL MEMORY THROUGH THE TRADITIONAL ARCHITECTURE IN MACEDONIA

199 Стојанче Костов
ВЛИЈАНИЕТО НА ШКОЛАТА НА ИГОР АЛЕКСАНДРОВИЧ МОЈСЕЕВ ВО МАКЕДОНСКИТЕ ФОЛКЛОРНИ АНСАМБЛИ
Stojance Kostov
THE INFLUENCE OF THE SCHOOL OF IGOR ALEXANDROVICH MOJSEYEV IN THE MACEDONIAN FOLK DANCE ENSEMBLE

207 Јане Јованов, Катерина Ромашевска
АЗБУКА НА ЧЕШКИТЕ РЕАЛИИ
Jane Jovanov, Katerina Romashevaska
ALPHABET OF CZECH REALITIES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

213 Igor Rižnar
BLENDED LANGUAGE LEARNING AND FLIPBOARD IN HIGHER EDUCATION

225 Mahmut Çelik, Ümit Süleymani
MAKEDONYA'DA 'TÜRK YAZI DİLİ TARİHİ' KONUSUNU ÜNİVERSİTE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMLERİNDE "ROL OYNAMA (DRAMATİZASYON) YÖNTEMİYLE ÖĞRETİMİ"

Mahmut Çelik, Ümit Süleymani
THE HISTORY OF TURKISH WRITTEN LANGUAGE TAUGHT AT
UNIVERSITY DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
IN MACEDONIA WITH ROLEPLAYING (DRAMATIZATION) METHOD

237 Fausto Maria Greco
UN PERCORSO DIDATTICO DI INTERCULTURALITÀ ATTRAVERSO LA
NARRATIVA DI FABIO GEDA
Fausto Maria Greco
A DIDACTIC ITINERARY TOWARDS INTERCULTURALITY THROUGH
THE NARRATIVE OF FABIO GEDA

251 Snezana Petrova, Sevda Lazarevska
L'IDENTITE CULTURELLE ET LES APPROCHES ET PRATIQUES
INTERCULTURELLES DANS L'EDUCATION
Snezana Petrova, Sevda Lazarevska
CULTURAL IDENTITY AND INTERCULTURAL APPROACHES IN
EDUCATION

259 Brikena Xhaferi, Gezim Xhaferi
THE ROLE OF CALL IN FOSTERING LEARNER AUTONOMY – A STUDY
CONDUCTED AT SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY IN TETOVO

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

269 François Schmitt
COMPTE-RENDU : «FANTASTIKA (NIELEN) V TALIANESKEJ LITERATURE»
(« LE FANTASTIQUE DANS LA LITTÉRATURE ITALIENNE ET AILLEURS),
PAR EVA MESAROVA
François Schmitt
REVIEW: » «FANTASTIKA (NIELEN) V TALIANESKEJ LITERATURE»
(FANTASTIC IN ITALIAN LITERATURE AND ELSEWHERE), BY EVA
MESAROVÁ

ДОДАТОК / APPENDIX

275 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Стојанче Костов

ВЛИЈАНИЕТО НА ШКОЛАТА НА ИГОР АЛЕКСАНДРОВИЧ МОЈСЕЕВ ВО МАКЕДОНСКИТЕ ФОЛКЛОРНИ АНСАМБЛИ

Апстракт: Тема на овој труд е влијанието на руската школа на познатиот балетски кореограф и балетан Игор Александрович Мојсеев во аматерските фолклорни ансамбли во Македонија, но и во единствениот професионален ансамбл за народни игри и песни на Македонија – „Танец“. Ваквото влијание, кое започнува околу педесеттите години на дваесеттиот век, предизвикува големо поместување во начинот на сценското презентирање на фолклорот и претставува еден интересен феномен за истражување кој трае и денес.

Клучни зборови: *сценска презентација, фолклор, руска школа, народни ора.*

Различните влијанија придонесуваат да се изгуби народниот дух и драстично да се промени суштината на народната игра. Потребата за сценско-уметничка презентација на народните игри подразбира индивидуална интервенција во повеќе сегменти на народната игра. Поради ова ќе се разгледаат иновациските појави предизвикани од влијанието на руската школа во македонските фолклорни ансамбли.

Во периодот пред Втората светска војна и по нејзиното завршување, во Македонија се формираат неколку аматерски фолклорни ансамбли кои во тој период носеле називи како КУД – културно-уметнички друштва, како и професионален ансамбл за народни игри и песни „Танец“ кој е формиран во 1949 година. Споменатите ансамбли се формираат со единствена цел – да се зачува и да се презентира богатата фолклорна традиција на македонскиот народ и на народите кои живееле во Македонија. Во рамките на своите активности ансамблот „Танец“ врши неколку дејности: ја негува, развива и подига народната играорна уметност; го обработува и изработува народниот вокален инструментален мелос; уметнички и сценски ги обработува народните игри; ги собира и обработува народните усни уметнички манифестации кои одговараат за сцена; подготвува програми од областа на народната уметност. Иако начинот на презентирање на фолклорот во почетокот на функционирањето на споменатите културно-уметнички друштва и ансамблот „Танец“ бил многу поедноставен, подоцна како репер во сценското презентирањето на фолклорот била руската школа на познатиот балетски кореограф Игор Александрович Мојсеев. Ваквиот тренд во тоа време бил многу популарен

со што се создавал еден современ облик на презентирањето на фолклорот, а особено на народните ора.

Презентирањето на фолклорот во минатиот век

Пред да започне ваквиот тренд постоела една поинаква состојба преку која се практикувал многу поедноставен начин на изведба на фолклорот на сцена. На почетокот на постоењето на културно-уметничките друштва и ансамблот „Танец“, во репертоарот биле застапени традиционални песни и ора, придружувани од традиционалните инструменти како што се гајдата, зурлите, тапанот, кавалите и шупелката (Димоски, 1977, стр. 5). Републичките фестивали, како што истакнува Димоски, во периодот непосредно по ослободувањето, односно по Втората светска војна, што се одржувале во Битола, Скопје и Штип, биле појдовна точка за црпење на ваквите материјали, додека, пак, најдобрите поединци и фолклорни групи од тие фестивали од цела Македонија, особено од селата Раштак (Скопско), Русиново (Беровско), Лазарополе и Велес биле повикувани во просториите на ансамблот „Танец“ за да ја демонстрираат својата народна уметност наследена од своите предци (Димоски, 1977, стр. 5). Според Димоски, тие по непосреден пат ги запознавале членовите со стилските карактеристики на вокалната и орската традиција од разни подрачја на Македонија, во зависност од кое подрачје доаѓале. Во овој контекст ќе споменеме еден интересен запис од Елзи Иванчиќ Дунин и Станимир Вишински кои забележуваат дека моделот за демонстрација на селските ора надвор од нивната социјална средина, во поранешна Југославија има свој почеток во триесеттите години:

Со сигурност може да се констатира дека повеќето од ората, со кои се настапувало на фестивалите во Југославија и во странство, во периодот од 1935-1939 – Тешкото од Лазарополе, ората од Раштак и Русалиското оро од Гевгелиско, се првите ора што го сочинувале репертоарот на Танец (Дунин, Вишински, 1995, стр. 31).

Во поголемиот дел на територијата на Македонија пред Втората светска војна постоело двоене на машките и женските ора. Жените играле на ист простор близу до мажите, но зад нив се сретнувала форма на оро во оро или, пак, до нив во исто оро, со што ја заземале левата страна на отворениот круг. Во тој случај последниот маж и првата жена морале да се држат за марамче. Во педесеттите и шеесеттите години на минатиот век, со исклучок на некои обредни и ороводни песни (лазарските, велигденските, гурѓовденските, некои свадбени песни и др.) што ги изведувале исклучително жените, и ората *Машкото* (Воденско), *Тешкото* (Река), Русалиите кои ги изведувале само мажи, ората се играле мешано, односно патријархалниот начин на изведба станува флексибилен (Димоски, 1976, стр. 117). Димоски го објаснува и еволутивниот пат на орската традиција за кој вели дека започнал кога женското оро се

приближило до машкото, со играње оро во оро и со играње до мажите со држење преку шамивчето. Современите свадби и другите домашни веселби уште повеќе ја ослободиле жената да игра, најпрво до својот маж или до најблизок роднина, а потоа и до другите мажи. Во периодот кога сè уште била жива традиционалната игра, кога сè уште се изведувале ора и песни на соборите, жената играла во мешаните ора без предрасуди, а некаде се изедначува дури и со машкото играње (Димоски, 1976, стр. 117).

Во периодот по Втората светска војна рапидно се појавуваат нови форми на презентирање на фолклорот, но тие не се појавуваат во иста форма секаде, поради различните културни и економски услови. Младата популација е повеќе склона кон промени и прифаќање на нови трендови и имплементирање на нови форми на презентација отколку повозрасната популација.

Како клучен период за пресвртница во сценската презентација на фолклорот во аматерските ансамбли и во ансамблот „Танец“, етнокорееологот Димоски го посочува периодот од 1957 година наваму кога поталентираниите играорци пристапуваат кон реализирање на нови изразни средства (обработени песни и ора во разни сплетови) по примерот на другите професионални ансамбли во Југославија („Ладо“, „Коло“) како и на некои ансамбли од источноевропските земји (СССР, Бугарија, Романија, Унгарија и др.). Најнапред тоа биле полесни обработки и стилизации во музичката и кореографската содржина, блиски до традиционалните форми, а подоцна сплетовите стануваат поатрактивни и поспектакуларни, богато обработени и надградени и со повеќе натуралистички елементи (Димоски, 1977, стр. 5). Во споменатиот период, се појавуваат кореографи кои со своите индивидуални уметнички способности имплементираат авторски елементи во македонските народни ора кои, пак, придонесуваат ората да ја загубат својата убавина и автентичност.

Влијанието на Мојсеев

Голем број македонски кореографи во тој период биле инспирирани од рускиот балетски кореограф Игор Александрович Мојсеев. Овој човек е многу значаен во балетската уметност за поранешниот Советски Сојуз и Русија поради неговиот огромен придонес во развојот на балетската уметност и е еден од најдобрите кореографи на XX век. Тој е основач на Државниот академски ансамбл за народни игри во Советскиот Сојуз во 1937 година кој подоцна бил познат како „Московски ансамбл Мојсеев“. Интересен е податокот од Дунин и Вишински дека ансамблот „Танец“, како и другите професионални ансамбли во поранешна Југославија, е основан по моделот на ансамблот на Мојсеев (Дунин, Вишински: 1995, стр. 33). Овие двајца истражувачи сметаат дека иако во 1948 година Југославија се оттргнува од советското

влијание, сепак таа го прифатила моделот на организација на професионалните ансамбли:

Поради прекинувањето на дипломатските односи на Југославија со СССР во 1948 година, потенцијалните кореографи и раководителите на ансамблиите не се испратени во Москва да студираат кореографија, како што тоа го направија останатите земји под советско влијание, а советските школи за фолклорни кореографии биле базирани врз балетска сценска естетика. (Дунин, Вишински: 1995, стр. 34).

Од овој цитат на Дунин и Вишински може да се забележи дека македонските кореографи во повоенiot период не се школувале во Русија, но сепак советскиот модел извршил големо влијание врз основањето на стилизираниот репертоар и врз увежбувањето на кореографиите. Кореографиите на Мојсеев често содржат сложени играчки обрасци со геометриски формации кои се карактеризираат со голема прецизност во изведбата. Неговата работа е особено призната и прифатена поради балансот помеѓу автентичните народни танци и театарска ефективност, а особено што неговиот ансамбл станува познат по спектакуларните акробатски елементи. Во текот на педесеттите години, како што посочуваат Дунин и Вишински, одредени Мојсееви кореографии биле преведувани на јазиците на источноевропските земји, така што неговите кореографии се инфилтрираат во овие земји (Дунин, Вишински, 1995, стр. 34). Аналогно на ова ќе споменеме еден податок кој вели дека Мојсеев во Белорусија кореографирал народен танц „Булба“ кој бил негово авторско дело, но со текот на годините овој танц бил прифатен како автентичен, односно народен. Ова е интересен податок кој само го потврдува големото влијание на Мојсеев врз автентичните народни танци во поранешните републики кои биле дел од Советскиот Сојуз. Во книгите во кои биле преведувани кореографиите на Мојсеев се сретнуваат илустративни примери на нагласени тела со исфрлен граден кош, кружни движења со рацете, брзи промени на формациите во сценскиот простор, гледано од публиката, како и други сценски техники (Дунин, Вишински, 1995, стр. 34). Големото влијание на руската школа на Игор Александрович Мојсеев придонела за поспектакуларно презентирање на играорните содржини во Македонија преку создавање на кореографии кои содржат сплет од повеќе ора и песни од одредено играорно подрачје, а најчесто и мешање на ора од повеќе играорни подрачја, додека во поново време и создавање на нови движења и „ора“ кои воопшто не егзистирале во минатото. Повеќето културно-уметнички друштва кои биле формирани веднаш по Втората светска војна, како што се „Орце Николов“, „Кочо Рацин“, „Владо Тасевски“, „Мирче Ацев“, во нивните почетоци изведувале традиционален репертоар, при што народните ора и песни ги презентирале на автентичен начин. Но, по основањето на „Танец“, особено во периодот по 1957 година, овој начин бил променет, а тенденција било сите културно-уметнички друштва да го следат „Танец“. Ансамблот „Танец“, како што

посочува Димоски, на овој начин извршува акултурација на голем дел од традиционалните игри (Димоски, 1976, стр. 118). Кореографите ги имплементираат таканаречените кореографии, прават интервенции во формата, стилот и кореографската содржина при што додаваат и натуралистички елементи несвојствени за традиционалната култура. Па, така, на сцената многу често биле застапени леси и дијагонали, балетски движења, играње на високи полупрсти итн. (Димоски, 118, стр. 1976). Во контекст на ова, ќе цитираме еден запис од сестрите Јанковиќ:

Преработките и обработките на традиционалните игри од повикани и неповикани во стручна смисла поединци, во правец на чиста гимнастика и класичен балет сосема погрешно се нарекуваат народни игри. Тие таканаречени народни игри често суштински изменети воопшто не личеле на оние автентичните, внесувале уште поголема пречка за сфаќањето и поимањето на народните игри. Токму тоа придонесува и влијае кај младите да се доведат до заборавање овие народни игри (Јанковиќ, 1934, стр. 14).

Периодот на создавање на кореографски постановки, за жал, е период кога не постојат образовни институции кои ќе ги формираат талентираниот играорци и кореографи кои сакаат да се занимаваат со проучување на орската традиција и методите на нејзината сценска примена. Непостоењето на училишта за фолклор ги принудува кореографите да посетуваат семинари во источноевропските земји, како што се СССР и Бугарија, за да добијат одредени знаења за сценската примена на фолклорот.

Потребата за парада, односно парадно презентирање на фолклорот, наметнала нов правец во создавањето на кореографиите. Ако ги анализираме карактеристиките на народните танци и кореографиите создадени од Мојсеев, можеме да увидиме дека тие имаат слични карактеристики со стилизираните кореографии од македонските автори, со исклучок на некои изразени балетски елементи. Кореографите често се користеле со сложени формации од типот на леси, дијагонали, формација на клин или пирамида, формација на чешел, како што самите кореографи ја нарекуваат, и други геометриски фигури несвојствени за народното оро, а пак стандардни во балетските кореографии. Ваквиот начин на презентирање на народните ора се практикува и денес во ансамблот „Танец“ и во аматерските фолклорни ансамбли. И денес останува праксата аматерските ансамбли да го следат „Танец“ кога станува збор за репертоарот.

Но, значајно е да се напомене дека овој начин на презентирање на играорната, вокалната и инструменталната традиција не е единствен во Македонија. Големата потреба од образован кадар од оваа област создава услови за формирање на Насока за традиционална музика и игра во 2001 година при ДМБУЦ „Илија Николовски Луј“ – Скопје, која се занимава со изучување на традиционалните ора, песни и инструменти. Насоката, исто

така, има за цел да ги презентира орските, вокалните и инструменталните содржини на автентичен начин, во формата во која се пронајдени на теренот, без нивна стилизација. Во 2007 година на Музичката академија при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип беше основан Оддел за етнокореологија кој ја има истата цел, но на едно повисоко академско ниво – да ја изучува, пред сè, народната игра. Од 2012 година како производ на овие две институции се формира ансамблот „Македонија“ што е составен од најдобрите студенти и ученици од двата оддели. Овде станува збор за еден дијаметрално спротивен начин на сценска презентација на фолклорот. Автентичната форма на презентирање на традиционалната музика и игра адаптирана за сцена претставува белег на овој ансамбл. За разлика од руската школа, ваквиот начин на сценска презентација на фолклорот не врши големо влијание врз аматерските ансамбли, но сепак во последните неколку години се поставуваат адаптации со традиционален контекст кои полека, но сигурно, го заземаат своето место на фолклорната сцена.

Заклучок

На крајот може да се заклучи дека школата на Игор Александрович Мојсеев извршила огромно влијание врз македонските кореографи од периодот по Втората светска војна до денес, при што драстично се менува сценското презентирање на фолклорот. Спектакуларните кореографии со сложени формации излезени од традиционалниот контекст доминирале во минатото и доминираат до денес, иако се појавува и поинаков начин на презентирање. Надградбите и деформациите што се креираат во процесот на сценско обликување, најчесто отстапуваат од традицијата, сè со цел да се добие поспектакуларен финален производ, односно поатрактивна сценска изведба. Потребата за спектакл за да се привлече вниманието на публиката предизвикува губење на автентичните белези на едно оро, една песна и една мелодија.

Библиографија

- Димоски М. (1976). Некои иновациони појави во современиот развој на орската традиција во Македонија. Скопје: *Македонски фолклор*, 18, IX, Институт за фолклор.
- Димоски М. (1977). *Македонски народни ора: од репертоарот на ансамблот за народни песни и игри „ТАНЕЦ“ – Скопје* (Орска народна традиција, кн. 2). Скопје: Наша книга, Институт за фолклор.
- Дунин Е., Вишински С. (1995). *Ората во Македонија – сценски дел Танец*. Скопје.
- Јанковиќ Љ. и Д. (1934). *Народне игре. I књига*. Београд.

Stojance Kostov

**The Influence of the School of Igor Alexandrovich Mojseyev
In the Macedonian Folk Dance Ensemble**

Abstract: The topic of this paper is the impact of the Russian school of the famous ballet dancer and choreographer Igor Alexandrovich Mojseyev in amateur ensembles in Macedonia and in the only professional ensemble of Macedonian folk dances and songs -the ensemble “Tanec”. This influence begins about in the fifties of the twentieth century, causing big changes in the manner of the stage presentation of folklore and is an interesting phenomenon for research that still endures today.

Keywords: *stage presentation, folklore, Russian school, folk dances.*

